

II.

Fortsättning af instruktionen i „En Skriftebok från Göinge härad“.

Af *Otto Ahnfeldt*.

I Kirkehist. Saml. 4. R. V, s. 606 f. har P. Severinsen erinrat om den hos Suhm efter ett manuskript i Peder Syvs samlingar aftryckta stadgan: *Modus absolvendi puero- rum oppressores*, aut. Palladio. Det är uppenbart, att detta aktstycke innehåller i hufvudsak samma text som första delen af instruktionen i Skrifteboken från Göinge härad (Kirkehist. Saml. 4. R. V, s. 334 ff.). Någon antydning om, att detta endast skulle vara *Actus primus*, finns dock icke. Anmärkningsvärdt är, att Palladius uppgifves vara författaren. I sammanhang härmed må ock erinras om, att det var redan vid biskopsmötet i Köbenhavn den 10. Aug. 1540, som den bestämmelsen fattades, att behandlingen af sådana fall skulle öfverlemnas åt prostarne (H. F. Rørdam, *Danske Kirkelove I*, s. 159).

Den fullständiga texten till ifrågavarande instruktion har jag emellertid påträffat i presten Saxe Jensen Eigbys anteckningar af år 1611 (100.8 bland de Thottske Haandskrifter i det kong. Bibliothek). I H. F. Rørdams redogörelse för innehållet af Saxe Jensens bok (Ny kirkehist. Saml. I, s. 149) nämnes äfven *Modus absolvendi puero- rum suorum oppressores*. Jag har i handskriften genomgått den del, som har denna öfverskrift. Den börjar omedelbart med orden: *Varietas in hoc negocio maxime est consideranda*. Denna första del af instruktionen har sålunda ingen öfverskrift. Men sedan följa både *Actus secundus* och *Actus tertius*, den senare mycket utförligare än i Göinge-boken, samt därpå en fjärde och en femte akt¹⁾. Jag meddelar här efter herr Saxe Jensens

¹⁾ I de för Saxe Jensens bok och Göinge-boken gemensamma styckena finnas en del smärre skiljaktigheter. Ett och annat, som står i den senare, saknas i den förra.

manuskript fortsättningen, hvilken jag låter begynna med sista punkten i Göinge-bokens text (s. 340)¹⁾.

Hic recitentur; si autem recitare non possent, vel ad tempus iterum domum ablegandi sunt sine absolutione, donec didicerint, vel datis fidei jussoribus, ut inprimis ea addiscant. Her finder ij eders skyld udi. Ratio. Det første bud ord haffuer ij offuertraad, ij dett ij icke haffuer fryct gud, thi der som ij fryctede gud, da toge ij vell vare paa eders Barn, som hand haffuer giffuit eder. 2. Bud haffuer ij och synditt imod, att ij icke saa flitteligen kalditt paa guds hielp och trøst offuer eders Børn afften och morgen, som dett sig burde. 3. Bud findis ij och skyldig med eders lange fraverrelse fra guds ord och Sacramenterne. 4. Bud haffuer ij och syndit imod med eders forældre, ij det ij haffuer giortt dem sorrig och bedrøffuelse. Er de bort døde, er dett disz verre. Ja imod eders sielle sørgere, ij dett hand skall høre ilde for eders skyld. 5. Bud er och offuer traadt thill visze, att endog ij icke haffuer slagitt eders Barn ihiell med vilge och vred hu, dett som øffrighet pleijer att straffe med suerd, dog er dett Mandrab for gud, och her er stor forsømmelse paa ferde, och forsømmelse tager icke mere end hun kan faa. Naar itt Barn fødiz thill verden, da er der dannequinder thill stæde, ita enim oportuit. Her udi findis eders stor brijst, thi eders Barns blod raaber op aff jorden offuer eder som Abels: O huilken fader och moder haffue ij verrit mig etc. Hic cavte agendum. Nunc seorsim ad mulierem: Men k. syster, der som dett vaar mueligt ij haffde eders Barn igen, vilde ij da bedre tage vare paa dett?

Obortis lacrymis dicat ita, cum statim hoc inferendum: Ja, da see ij vell, att ij icke haffuer saa vell tagit vare paa eders barn, som dett sig burde, thi en quinde kand aldrig saa vell tage vare paa sitt Barn. Effter di da ij aff eders hiertte fortryder denne synd, och om den icke vor giortt, skulde den aldrig skee. Och om gud under eder flere Børn, da vill ij bedre tage vare paa dem. Si autem tum dura est, ut se potius excuset, quam ut culpam agnoscat, durius adhuc omnia repeti debent, donec ad agnitionem pervenerit.

Actus 4. De prædicatione Euangelij.

Hic recitet symbolum, vel si non potest, durius adhuc objurgetur cum hac additione: Ja, saadant folck pleyer saadant

¹⁾ Min i noten s. 336 uttalade förmodan, att instruktionen skulle kunna härröra från biskop Mads, har jag naturligtvis, efter det jag tagit kännedom om Saxe Jensens manuskript, helt och hållet uppgifvit.

att wederfaris, gud stedde ellers icke saadant thill; her maa vi høre, huad folck wi haffue at handle med.

Recitato symbolo sic inferat ad mulierem præcipue:

Kierre quinde, om ij selff haffde dødt aff sorge eller ellers omkommit med eders barn, och Dieffuelen haffde holt eder dette for, att ij vor fordømt for samme gierning och forsømmelse, med saadanne tancker: forbanditt verre den, som offuertræder guds Befalning, och anditt saadant, vilde ij derfor falde ij miszhaab? Hic respondet negative, et statim quæritur ratio, an possit videre quid certi de Deo patre, filio et de morte filij, an audierit gratiam Dei superabundare peccatum, an sciat filium Dei passum esse, an possit nominare suum salvatorem christum Jesum. Quæ hæc ignorant, graviter sunt objurgandæ. Deinde confirmandæ his vel similibus sententijs: Venite ad me etc. 1 Tim. 1: Jesus venit etc. Psal. 50: Invoca me in die.

Actus 5. De absolutione.

Confirmata in fide recitet orationem Dominicam, vel roget omnes, ut procumbant ad genua, juvenque sua oratione; quod postquam factum est, absolvenda est.

Ita, filia mea, dicit christus: ubi duo avt tres sunt in nomine etc. Deinde: quicquid petieritis.

Hic quærat pastor iterum: An ægre ferat negligentiam? An credat in Jesum christum? An promittat resipiscentiam? An condonet alijs? Et statim dicat imposita manu capiti: Merck disse ord aff Jesu christi befalning.

Absolutionis forma.

Wor herre Jesus christus formedelst sin pine och Rosens Blod, som hand udgaff paa kaarssens gallie for alle syndere, afftoe och dig aff alle dine synder. Och jeg, aff den Befalning mig aff gud er giffuen, thilsige[r] dig alle dine synders forladelse. In nomine patris, filij et spiritus Sancti.

Hic interroget mulierem, an interroget¹⁾ consolationem in corde suo; sin affirmat, bene; sin minus, ulterius eam verbo Dei consoletur. Mox porrigat ipsi manum, et culpam suæ negligentiae deprecetur, et interminabitur marito, ne exprobet unquam uxori factum, et concludat, quod sequenti die Dominico mulctam det pauperibus in ea parrochia pro eorum possibilitate summo cordis desiderio. Et sic demittat eos in pace.

¹⁾ Interroget tydligen skrifvel för receperit eller något dylikt.